कुहिरो

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

कुहिरो

नताशा भिजकारा

यो किताब
पुस्तकालय प्रयोजनका लागि हो।
बिक्री गर्न पाइने छैन।

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

© प्रकाशकमा

परिमार्जित संस्करण : २०७३

अमेरिकी अन्तर्राष्ट्रिय विकास नियोग (युएसएआइडी) को सहयोगमा यो सन्दर्भ सामग्री प्रकाशन भएको हो। यसमा समाविष्ट सामग्रीको जिम्मेवारी प्रकाशकमा निहित छ। यसमा रहेका सामग्रीले युएसएआइडी र अमेरिकी सरकारको अवधारणालाई प्रतिनिधित्व गर्दैनन्।

हाम्रो भनाइ

बाल बालिकाको पठन सिप बढाउन, मनोरञ्जन प्रदान गर्न, मानसिक र बौद्धिक विकासका लागि सिकाइ सम्बद्ध सन्दर्भ सामग्रीहरूको महत्त्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । सन्दर्भ सामग्रीले बाल बालिकालाई अध्ययनशील बनाउनका साथै पढाइ सिप विकास गरी पाठ्य पुस्तकमा भएका विषय वस्तु ग्रहण गर्नसमेत मदत गर्छ ।

पाठ्यक्रम विकास केन्द्रद्वारा राष्ट्रिय प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने क्रममा सेभ द चिल्ड्रेनले तयार गरेको यो सन्दर्भ सामग्रीलाई अद्यावधिक गरी युएसएआइडीको आर्थिक सहयोगमा प्रकाशनमा ल्याइएको हो। प्रस्तुत सन्दर्भ सामग्री कक्षा १ देखि ३ सम्मका विद्यार्थीहरूका लागि उपयोगी हुने गरी विकास गरिएको छ तापनि आवश्यकतानुसार जुनसुकै कक्षामा पनि प्रयोग गर्न सकिने छ ।

प्रस्तुत सामग्री शिक्षकहरूले सबै बाल बालिकाहरूलाई पढ्ने मौका दिई आपसमा छलफलसमेत गराई उनीहरूको पठन सिप विकासमा सहयोग गर्नुहुने छ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ । अन्त्यमा यस सामग्रीका सम्बन्धमा प्राप्त हुने सुझाव एवम् प्रतिक्रियाका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सदैव स्वागत गर्दछ ।

वि.सं. २०७३ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

विषय सूची

कुहिरो के हो ?	६
कुहिरो कसरी बन्छ ?	८
कुहिरो कति बेला फाट्छ ?	१२
कुहिरोका किसिम	१३
कुहिरोका खतरा	१५
कुहिरोबारे रमाइला तथ्यहरू	१६
शब्द अर्थ	१८

तिमी कहिल्यै बिहान सबेरै घरबाहिर गएको छौ ? आफूलाई सेतो हुस्सुले वरिपरिबाट घेरेको पाएको छौ ? तिम्रो वरिपरिको त्यो हुस्सु सायद कुहिरो हुनसक्छ ।

कुहिरो के हो ?

कुहिरो वास्तवमा हावामा उडिरहेका मसिना पानीका थोपाहरूले बनेको हुन्छ । बादल पनि त्यही कुराले बनेको हुन्छ । फरक के छ भने कुहिरो जमिनको नजिकै बस्छ, बादल चाहिँ आकाशमा उड्छ ।

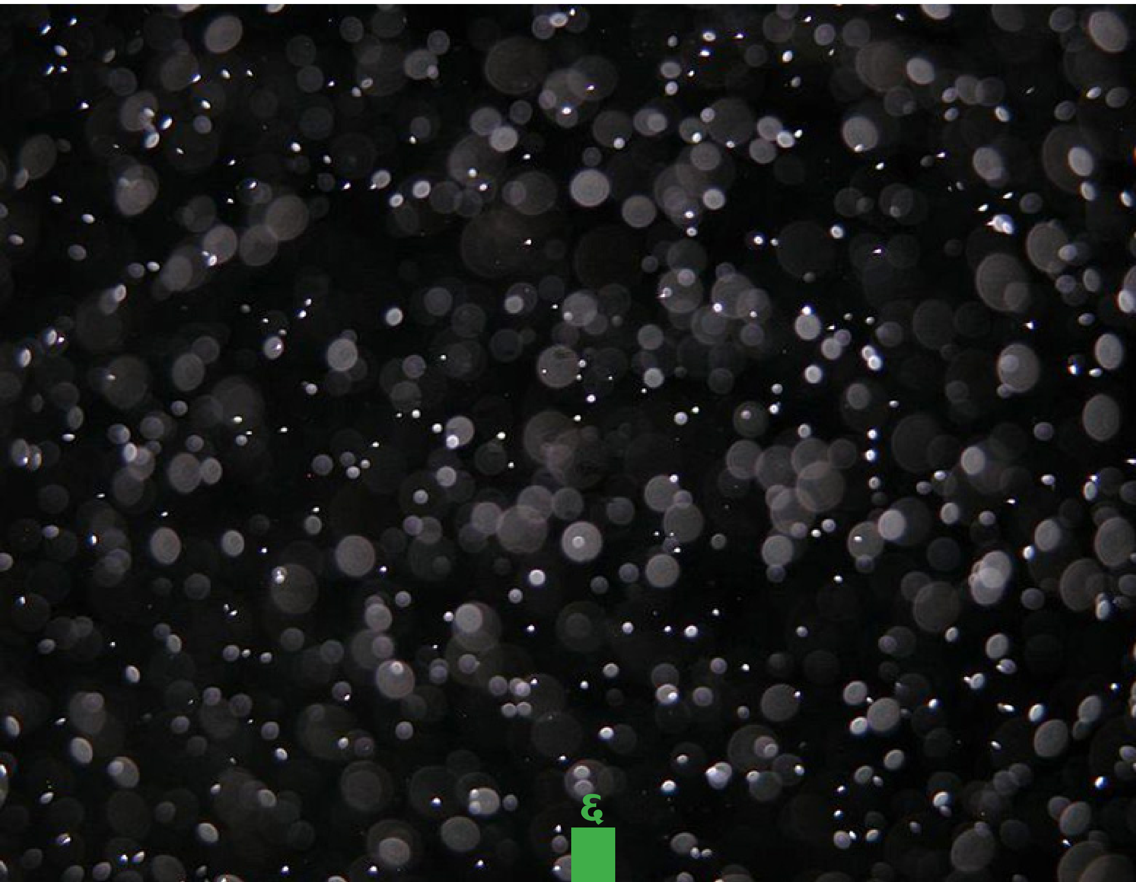

कुहिरो चिसो हुन्छ र हाम्रो छालालाई ओसिलो बनाउँछ । कुहिरो लाग्दा करिब २० फिट परका कुराहरूसमेत देख्न गारो हुन्छ । धेरै नै चिसो हुँदा कुहिरो हावामा तैरिएका बरफका मसिना टुक्राबाट बनेको हुन्छ ।

कुहिरो कसरी बन्छ ?

कुहिरो प्राय: पानीका स्रोतहरू वा असिलो जमिन माथिबाट चिसो हावा बहँदा बन्दछ ।

ताल, पोखरी र नदीहरूमाथिको हावामा जलवाष्प (पानीको बाफ) धेरै हुन्छ । वर्षाले जलमग्न बनाएको जमिनमाथिको हावामा पनि त्यस्तै हुन्छ ।

छोटो तथ्य

जलवाष्प भनेको पानीको वायु रूप हो

हावा जति न्यानो हुन्छ, त्यसले त्यति नै बढी जलवाष्प बोक्न सक्दछ । जब यो न्यानो संतृप्त हावा चिसिन्छ, यसले पानी बोक्ने क्षमता गुमाउँछ ।

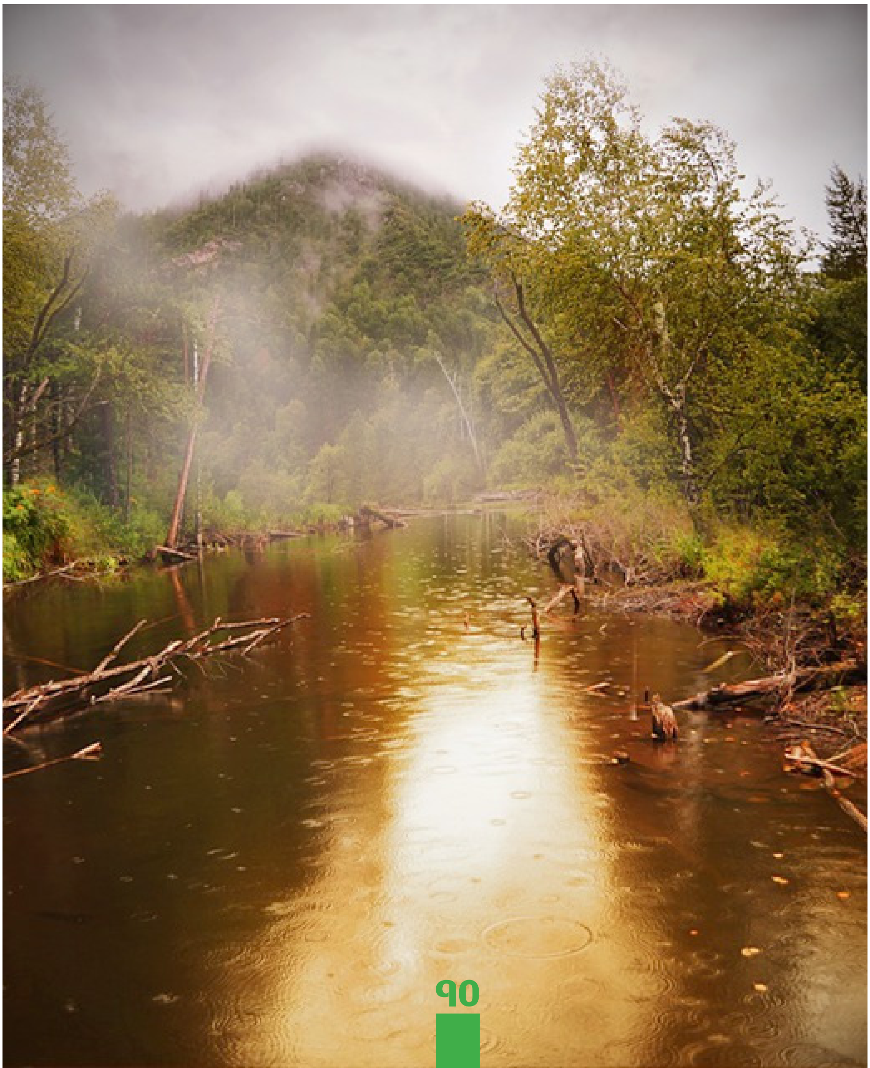

केही जलवाष्प तरलमा परिणत हुन बाध्य हुन्छन् । ती पानीका मसिना कणमा परिणत हुन्छन् । जब प्रशस्त जलवाष्प पानीका मसिना कणमा परिणत हुन्छ, तब कुहिरो बन्दछ ।

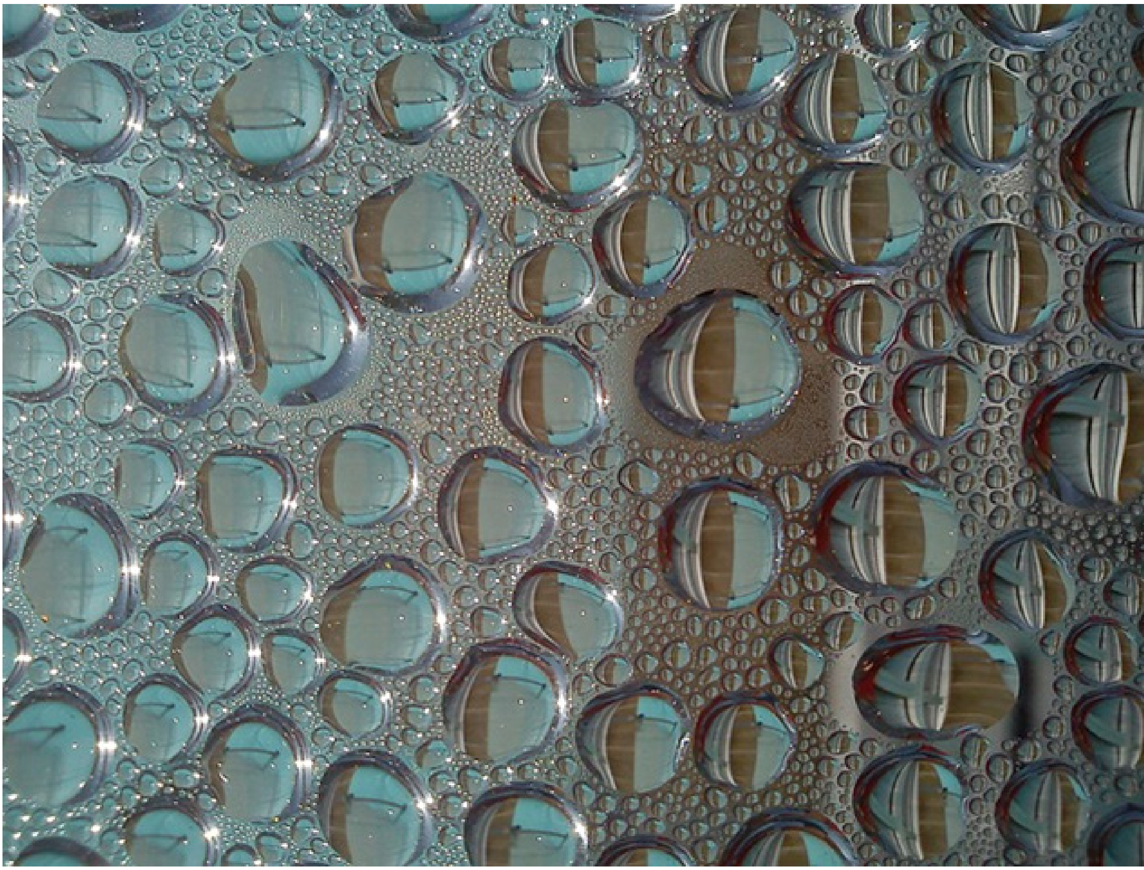

कुहिरो कति बेला फाट्छ ?

झरीको दिनपछि बिहान सबेरै कुहिरो लागेको हुनसक्छ । घाम चर्कँदै र हावा तात्दै जाँदा कुहिरो हराउँछ । किनभने तातो हावाले कुहिरोलाई जलवाष्पमा परिणत गर्दछ ।

कुहिरोका किसिम

भुइँ कुहिरो प्राय: राति वा झिसमिसेभन्दा ठिक अघि देखापर्छ र बिहान हराउँछ ।

भीर कुहिरो पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा देखिन्छ ।

भीर कुहिरो

बाक्लो/वर्षा कुहिरो प्रायः आँधीपछि देखा पर्दछ ।

समुद्री धुवाँ वा वाष्पीय कुहिरो चिसो हावा तातो पानी माथिबाट उड्दा देखापर्छ ।

वाष्पीय कुहिरो

कुहिरोका खतरा

कुहिरो सुन्दर हुन सक्दछ तर यो खतरापूर्ण पनि हुन सक्दछ । धेरै सडक दुर्घटना बाक्लो कुहिरो लागेको समयमा हुने गर्दछन् । चालकले आफ्नो सामुन्नेमा के छ भन्ने नदेखेर सवारी दुर्घटना हुन पुग्छ ।

कुहिरो बारे रमाइला तथ्यहरू

- कुहिरोले देख्ने सकिने दुरीलाई एक किलो मिटरभन्दा कममा झार्दछ ।
- विश्वमा सबैभन्दा धेरै कुहिरो लाग्ने देश अर्जेन्टिनालाई मानिएको छ । यहाँ एक वर्षमा २०० दिनभन्दा बढी कुहिरो लाग्दछ ।

- क्यानाडाको न्यु फाउन्डल्यान्ड टापुका किनारा अर्थात् ग्रान्ड ब्याङ्क्स् विश्वकै सबैभन्दा बढी कुहिरो लाग्ने ठाउँ हो ।

शब्द अर्थ

जलमग्न – पुरै भिजेको

हुस्सु – मसिना पानीका कण हावामा तैरिरहेको अवस्था

वर्षा – आकाशबाट पानी पर्नु

संतृप्त – पुरै सोसेको, जति पानी वा आर्द्रता सोस्न सकिन्छ त्यति नै बोक्नु ।

जलवाष्प – पानीको बाफ/ग्यास रूप

वाष्प – कुनै पनि तरल पदार्थको ग्याँस रूप

पाठकका निम्ति प्रश्नहरू

१. कुहिरो केले बनेको हुन्छ ?

२. कुहिरो र बादलबिच के फरक छ ?

३. कुहिरोका केही किसिम के के हुन् ?

४. कुहिरो किन खतरापूर्ण हुनसक्छ ?

५. तिमीले कुहिरो देखेका छौ ? तिमीले के देख्यौ ? व्याख्या गर :